

Дидактична модель індивідуалізації навчання в умовах змішаної форми організації освітнього процесу початкової школи

О. В. Барановська,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України

В обставинах, коли більшість українських дітей знаходиться у важких для них умовах життя і розвитку, вкрай важливою є оптимізація моделей та технологій індивідуалізації та диференціації навчання як інструменту компенсації освітніх втрат учнів. Саме індивідуалізоване навчання має допомогти вирішити проблему компенсації освітніх втрат учнів початкової школи в умовах воєнного стану та повоєнний час. Воно спроможне вирішувати завдання, які закладені в його основі та структурі: забезпечити цілісний розвиток дитини шляхом визначення її індивідуальної траєкторії розвитку; виокремити індивідуальні особливості та можливості дитини; активізувати механізми психологічної адаптації в умовах воєнного стану; спонукати навчальний інтерес та мотивацію дитини та відкрити вікно можливостей для неї. Індивідуалізація навчання, спрямовуючись на розвиток особистості, підпорядковує форми, методи і засоби дидактичного впливу, педагогічні технології до індивідуальних особливостей задля забезпечення передбачуваного рівня сформованості ключових компетентностей й освітнього результату. Вікові особливості дитини на кожному році навчання в початкових класах диктують вибір відповідних технологій, зокрема, форм і методів навчання у змішаному форматі, які дозволяють врахувати індивідуальний темп навчання і розвитку учня, мотивувати його, відстежити його особисті досягнення.

Враховуючи вищесказане актуальним напрямком наукових пошуків є створення дидактичної моделі індивідуалізації навчання в початковій школі в умовах змішаного навчання. *Дидактична модель індивідуалізації навчання в початковій школі в умовах змішаного навчання* складається з наступних компонентів. 1. *Методологічний компонент* складають основні тенденції індивідуалізації навчання в початковій школі в умовах змішаного навчання: тенденція гуманітаризації освіти (гуманітаризація освіти як процес, спрямований на засвоєння особистістю гуманітарного знання, гуманітарного потенціалу кожної галузі знань, на присвоєння особистістю загально значущих цінностей кожної з них); трансформація дидактичного компонента дистанційного (змішаного) навчання (створення якісно нового інформаційного освітнього середовища, що сприятиме розвитку особистості учня, трансформація та адаптація педагогічних технологій і форм навчання до нової інформаційної взаємодії між вчителем та учнем); варіативний підхід до змісту та технологій індивідуалізованого навчання (постійна адаптація педагогічних технологій та можливостей їхньої реалізації в нестабільному освітньому середовищі); інформаційна (читацька) компетентність як основний чинник ефективності змішаного навчання (оволодіння дитиною вміннями роботи з інформацією, поступове формування досвіду практичного застосування дистанційного навчання). 2. *Змістовий компонент* включає поняття інформаційна (читацька) компетентність учня, який постійно розвивається та пізнає оточуючий світ. Ця компетентність ґрунтується на

сформованості наскрізних умінь учнів, базовою з яких є вміння читати з розумінням та вміння висловлювати власну думку усно та письмово. Саме ці вміння учнів початкових класів в умовах воєнного стану в початковій школі зазнали найбільших освітніх втрат (за останніми моніторингами). Важливими чинниками ефективного формування інформаційної та читацької компетентностей ми виокремили: створення та впровадження програми формування інформаційних (читацьких) умінь в учнів початкових класів; розроблення варіантів компенсації освітніх втрат учнів початкових класів в умовах війни та повоєнного стану. Нами з початку 1990-х років було створено кілька варіантів програм та методик формування читацьких умінь в учнів початкових класів. 3. *Процесуальний компонент* складають технології індивідуалізованого навчання та формування наскрізних умінь учнів початкових класів, адаптованих до реалізації в нестабільному середовищі. Метою технологій індивідуалізованого навчання ми виокремлюємо: виявлення індивідуальних особливостей дитини; врахування зони її найближчого розвитку; формування позитивної мотивації; компенсація освітніх втрат. Авторська технологія формування інформаційної (читацької) компетентності містить такі етапи: кумуляції (актуалізація накопиченого читацького та інформаційного досвіду); діагностування (моніторинг рівня сформованості складових умінь та навичок); мотивації (створення атмосфери зацікавленості, інтересу до діяльності); психологічної реабілітації (зняття тривожності, компенсація психологічних травм дитини, переключення на позитивну діяльність); рефлексії (усвідомлення, робота за правилом-орієнтиром); тренування (відпрацювання складових читацьких та інформаційних умінь та навичок); узагальнення (узагальнення та систематизація набутих умінь та навичок); контроль та корекція (моніторинг рівня сформованості умінь та навичок); перенесення (застосування набутих умінь та навичок на інших видах діяльності).

Отже, підсумовуючи сказане, виходом в ситуації значних освітніх втрат дитини молодшого шкільного віку в умовах неможливості регулярного навчання є реалізація дидактичної моделі індивідуалізації навчання.